

Limburg

Limburg ligt aan de oevers van de Vesder in de buurt van de stuwdam van de Gileppe, tussen het Land van Herve in het noorden en de hoogvlakte van de Hoge Venen in het zuiden. De gemeente bestaat uit vijf dorpen: Limburg, Hèvremont, Gulke (Goé), Dolhain en Bilstain, die elk hun eigenheid qua erfgoed en landschap hebben. Het is echter de voormalige vestingstad Limburg, de hoofdstad van het voormalige hertogdom, die in deze brochure wordt beschreven.

Het architectonische geheel dat het dorp Limburg vormt, werd op 19 juli 1993 opgenomen op de lijst van het uitzonderlijke onroerende erfgoed van Wallonië.

Bovendien zijn vele gebouwen en de bestrating van het plein en de stoepen individueel beschermd.

Limburg heeft ook het keurmerk 'een van de mooiste dorpen van Wallonië' gekregen.

Over de stad Limburg en de provincie Limburg!

De vestingstad Limburg ligt niet in de gelijknamige provincie maar in de provincie Luik. De Belgische en Nederlandse provincies zijn ernaar vernoemd. Hoe komt dat?

Na de nederlaag van Napoleon bij Waterloo in 1815 en de oprichting van het Koninkrijk der Nederlanden, dat het toekomstige België omvatte, moest er een naam worden gegeven aan het departement Nedermaas, waarvan Maastricht de hoofdstad was. Alleen de naam Limburg was geschikt! Dit kleine vorstendom ontstond in de middeleeuwen in de vallei van de bovenloop van de Vesder en omvatte het Land van Herve, de streek rond Eupen en het zuiden van het huidige Nederlands-Limburg. Toen België in 1839 de 'Nederlandse' helft van Limburg verloor, behield de andere helft voor het gemak de benaming. Dit werd Belgisch-Limburg, hoewel het nooit onder de vestingstad Limburg was gevallen.

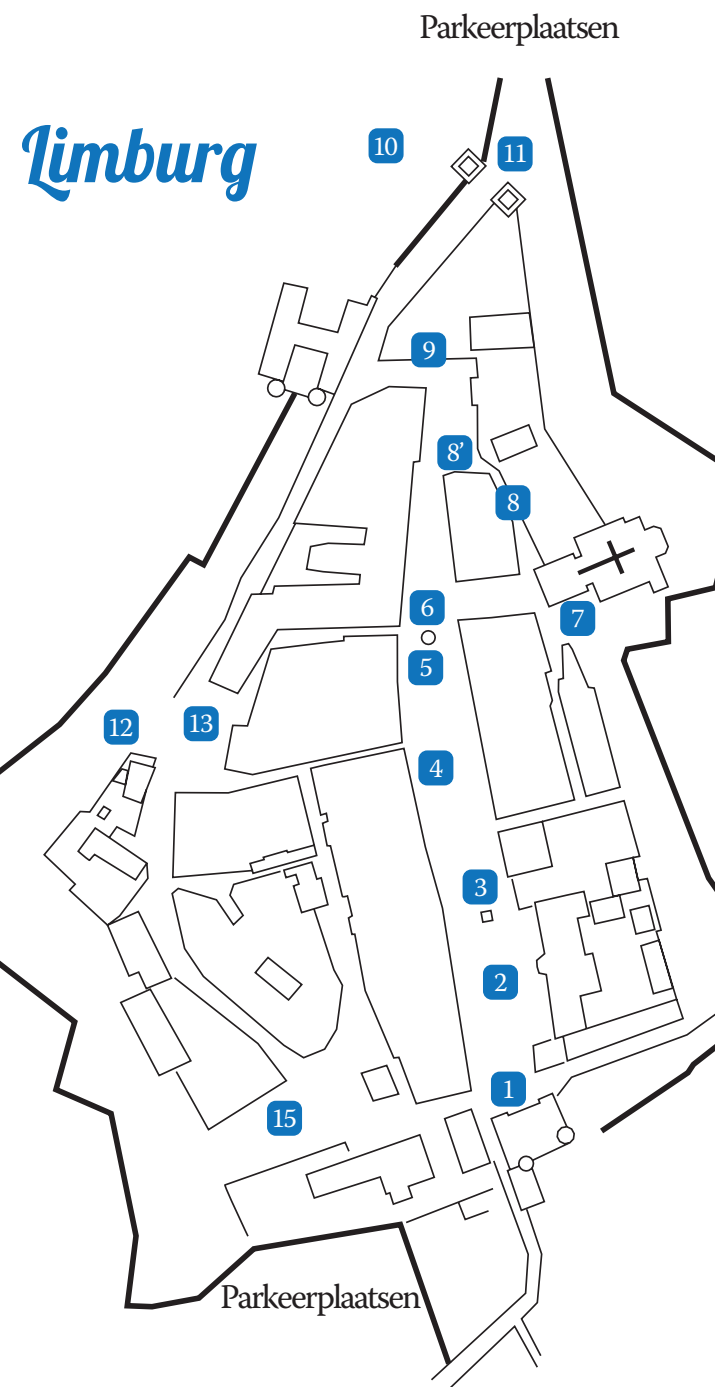
De Vesdervallei

Reusachtige kastanjabomen omzomen de vroegere weergang. Onderaan de vallei slingert de Vesder zich door Dolhain en loopt om de oude stad heen.

Boven de weg van Eupen naar Verviers zie je het 268 meter lange spoorwegviaduct uit 1842.

Aan de andere kant van de vallei ontdek je de kerktorens van Bilstain en Andrimont. Verderop, aan de horizon, strekt zich de hoogvlakte van Herve uit. Je kunt de ligging van de weg van Luik naar Aken vaag onderscheiden.

15 Op het hoogste punt van het pad ga je naar links en loop je langs de kazematten (voormalige cellen uit de 17e eeuw) voor je terugkeert naar het prachtige, met stenen uit de Vesder bedekte Sint-Jorisplein.

Op ontdekking in de omgeving

Als je het parkeerterrein ten zuiden van de stad verlaat, kun je de wandelpaden volgen en kastelen, oude boerderijen en kapellen ontdekken.

- **Het kasteel van het internaat van de Franse Gemeenschap** (Hors les Portes): een belangrijk gebouw uit de 19e eeuw, gelegen in een park van 5 hectare beplant met eeuwenoude bomen, waarvan sommige zeer zeldzaam zijn.

Iets verderop:

- **De Ferme de la Petite Halloux:** gelegen aan de weg naar Gulke. Deze opmerkelijke boerderij werd in 1774 opgetrokken uit baksteen en marmer van Balen en heeft boven op de gevel het volgende opschrift: 'Marguerite Isabelle de la Saulx l'a fait bâtir' (Marguerite Isabelle de la Saulx heeft haar laten bouwen). Een oud pad met de naam 'Voie d'Amis' (Vriendenpad) leidt naar het dorp Hèvremont.

Als je op de heuvelrug blijft en de weg volgt, kun je de volgende gebouwen zien:

- **De Sint-Annakapel uit 1774:** Dit achthoekige gebouw, dat teruggaat tot 1560, werd door de Limburgers herbouwd nadat het in 1944 door een Amerikaanse granaat werd verwoest.
- **De Ferme des Comagnes:** een grote, vierhoekige boerderij uit de 17e eeuw met een binnenplaats van Vesderstenen.

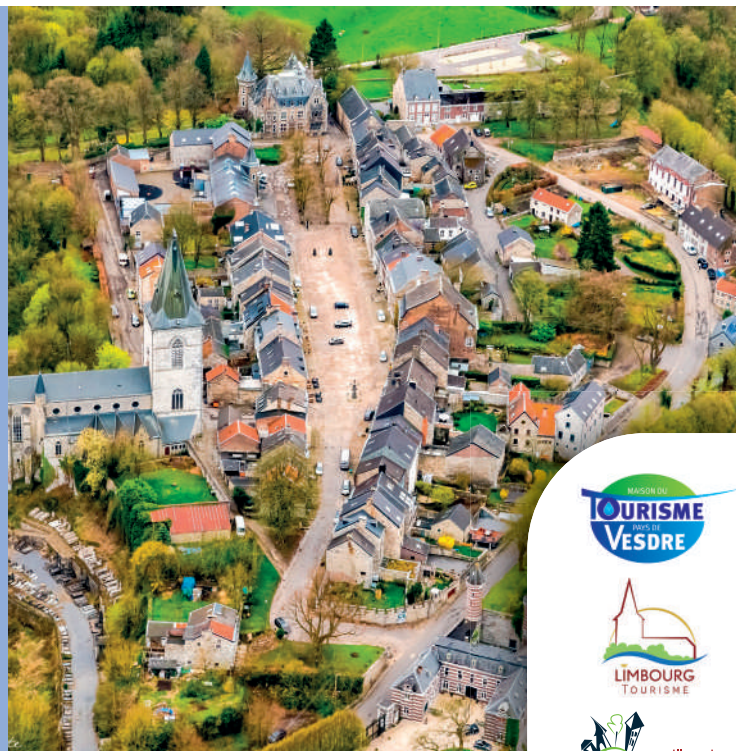

Afdaling naar Hèvremont:

- **Cense de la Grande Halloux:** 17e-eeuwse kalkstenen boerderij met een binnenplaats, een koetspoort en een imposante gevel.
- In Hèvremont, **de kapel van Sint-Franciscus van Assisi** (1802-1810).

Vlabbij:

- **Het Hauptmannkruis**, waarvan het voetstuk uit 1566 dateert.

Een uitgave van de MTPV gerealiseerd in samenwerking met het Koninklijk Syndicaat d'Initiative van Limburg in 2018, heruitgegeven in 2021 en vertaald in 2023 door de R.S.I.L. Alle rechten voorbehouden.

Onderzoek en coördinatie van de teksten :
B. et J.-P. Pauquet

Foto's:
C. Simonis, P. Outers, R. Stiz,
C. Roels, R. Bolzan, A. Winners, S. Huberty

Bronnen:
A. Buchet,
Limburg: historische en archeologische aantekeningen voor bezoekers, z.d.n.

J. Dehesselle, V. Dejardin,
Limbourg, patrimoine exceptionnel de Wallonië, Namen, 2008.

Maison du Tourisme du Pays de Vesdre

Rue Xhavée, 61 • B-4800 Verviers • Tel. : +32 87 78 79 99

info@paysdevesdre.be • www.paysdevesdre.be

f paysvesdre.maisontourisme i #paysdevesdre

Met de steun van
het Algemene
Commissie Toerisme
van het Waals Gewest
in Federatie Toerisme
van de provincie Luik

Limburg, een middeleeuwse stad!

1km

Een beetje geschiedenis ...

Limburg is gelegen op een vooruitstekende rots die uitkijkt op een bocht in de Vesder, een uitloper die ooit door vestingwerken werd omsloten. Jammer genoeg was de ligging van de hoofdstad van het hertogdom Limburg strategisch zo belangrijk dat de inwoners geen vreedzaam bestaan konden leiden. De door Frederik van Luxemburg gestichte stad was het toneel van voortdurende aanvallen en zware branden en verwoestingen, die haar volledig ruïneerden.

Limburg was van oorsprong Germaans, werd Brabants in 1288, Bourgondisch in 1430, Spaans onder Karel V, Nederlands en vervolgens weer Spaans in 1648 (Vrede van Munster). De vesting werd in 1675 door Frankrijk bezet; de Zonnekoning liet het kasteel en de vestingwerken vernietigen en gaf Limburg drie jaar later terug aan de Spanjaarden (Vrede van Nijmegen). Tussen 1701 en 1703 werd de stad opnieuw Frans, maar ze viel ten prooi aan de aanvallen van het Engelse en Nederlandse leger onder leiding van de hertog van Marlborough. Limburg werd Oostenrijks bij de Vrede van Utrecht in 1715 en werd na de Franse Revolutie bij het departement Ourthe ingelijfd. Op dat moment verloor het alle bestuurlijke en gerechtelijke autonomie. Ten slotte vernietigde een brand in 1834 een groot aantal oude huizen.

Limburg 1575

De Ardennenpoort en het Kasteel Poswick

Deze toegang tot de stad, de enige vanuit het zuiden, staat bekend als de Ardennenpoort. Deze kant van de vesting is altijd kwetsbaar geweest en vaak binnengevallen.

Alles wat overblijft van het oude verdedigingswerk zijn de diepe gleuven waarin de hekken waren bevestigd.

Het kasteel dat bovenaan het Sint-Jorisplein te zien is, is in feite een recente constructie, hoewel de statige gevel met de talloze details anders doet vermoeden. Het werd in 1910 gebouwd door de heer Jean Poswick en staat in een rechte hoek. Het kasteel is privébezit en is ongetwijfeld een van de pronkstukken van de stad.

Aan de andere kant van de Ardennenpoort, bij de stadswallen, waren er vanaf 1753 cellen. In de middeleeuwen bevonden die zich in het kasteel. Rond 1685 werden twee ongezonde kelders als gevangenis gebruikt: de ene onder het stadhuis, de andere bij de benedenpoort.

De stenen tafel

Bovenaan het Sint-Jorisplein, tegenover de school, staat nog een soort stenen tafel.

In de 18e eeuw diende deze tafel als voetstuk voor een hoog stenen kruis.

Vroeger stonden er 26 lindebomen in 3 rijen, die in 1713 werden geplant. Ze werden in 1901 door een storm geveld.

De oude gerechtsboom, ook aangeduid als meidoorn of spar, stond vlakbij deze plek. Er werd al voor het midden van de 16e eeuw melding van gemaakt vlakbij het perron.

De grote pomp

Iets naar beneden staat een grote vierhoekige pomp. De erg diepe put werd rond 1510 gegraven. Dit was de belangrijkste pomp van de vesting.

De grote kalkstenen steen draagt het opschrift 'le 20 8bre 1791' (20 oktober 1791), de datum waarop dit monument werd ingewijd. De pomp is er gekomen ter vervanging van een ouder exemplaar.

Water is van levensbelang in geval van een beleg. De inwoners beschikten alleen over water uit de in de schist gegraven putten.

Vlakbij deze pomp stonden ooit het perron van Limburg (een hoge zuil met een leeuw erop) en de gerechtsboom.

4

Enkele opmerkelijke huizen

Aan de even zijde

Nummer 42: voormalige pastorie met een onderbouw uit roze marmer uit Balen. De puntgevel loopt langs het Cardonsteegje, dat je naar de wallen leidt.

Nummer 36: een van de opvallendste gebouwen op het plein, in empirestijl. De ingang is in Lodewijk XVI-stijl. Smeedijzeren balustrades sieren het balkon en de ramen.

Nummer 26: voormalige herberg – bemerk een kleine nis boven de ingang.

Nummer 22: een schild in de deurlatei vermeldt het jaartal 1687. Volgens sommige boeken zou op deze plaats de Herberg van het Gouden Kruis gestaan hebben. Aan de hand van de bibliografie van J. Thisquen en A. Buchet kun je de verandering van de huisnummers door de eeuwen heen volgen: eerst was het 22, dan 31-33 en ten slotte het huidige nummer 43-45.

Enkele opmerkelijke huizen

Aan de oneven zijde

Het is dus op de huidige plaats van nummer 43 en 45 dat deze beroemde herberg stond. Ze werd door de verschrikkelijke brand van 1834 verwoest.

In 1669 verbleef Cosimo de' Medici en op 18 juli 1781 keizer Jozef II in deze herberg.

Nummer 33: mooi, beschermd, gerestaureerd pand in empirestijl met een oeil-de-boeuf in het fronton. De gebruikte steen is Limburgs marmer.

Over de Herberg van het Gouden Kruis: J. Risquen vertelt in zijn boek 'Histoire de la Ville de Limbourg' (Geschiedenis van de stad Limburg) uit 1906 de kostelijke details van het bezoek van Jozef II en de anekdote van het avondmaal op 18 juli 1781. Hij kreeg rode kool voorgeschoteld die hij zo lekker vond dat de nieuwsgierigen hem zijn bord zagen afvegen met een crouton.

De Arvo

Het voormalige stadhuis op nummer 30 herbergt op de begane grond een maquette van de stad Limburg in 1632. Op de eerste verdieping worden in het hoogseizoen diverse tentoonstellingen gehouden.

Dit gebouw werd tussen 1681 en 1687 gebouwd ter vervanging van de voormalige hal in het midden van het plein (waar de Mariapomp staat). Het werd gebruikt voor vergaderingen van de Staten van het hertogdom Limburg en tot 1703 voor het hooggerechtshof en het leenhof. De stadsmagistraat had er een ruimte.

De voormalige hal, die op de maquette te zien is, werd in 1675 door het Franse leger verwoest. In het torentje zat de gemeenteklok La Ridaine, die samen met het oude openbare uurwerk naar de kerktoeren werd overgebracht. De hal verdween in 1794 tijdens de Franse Revolutie.

In de grondmuur van de voorgevel bevindt zich een enorme wapenstein, die een oud stadszegel weergeeft met het opschrift 'Sigillum Ville Lemborgensi(s)'. Deze steen is afkomstig uit de voormalige hal. Bovenaan de gevel is het stadswapen te zien.

Als je onder de Arvo doorloopt, zie je een wapenschild dat het kruis van Bourgondië voorstelt met het jaartal 1681.

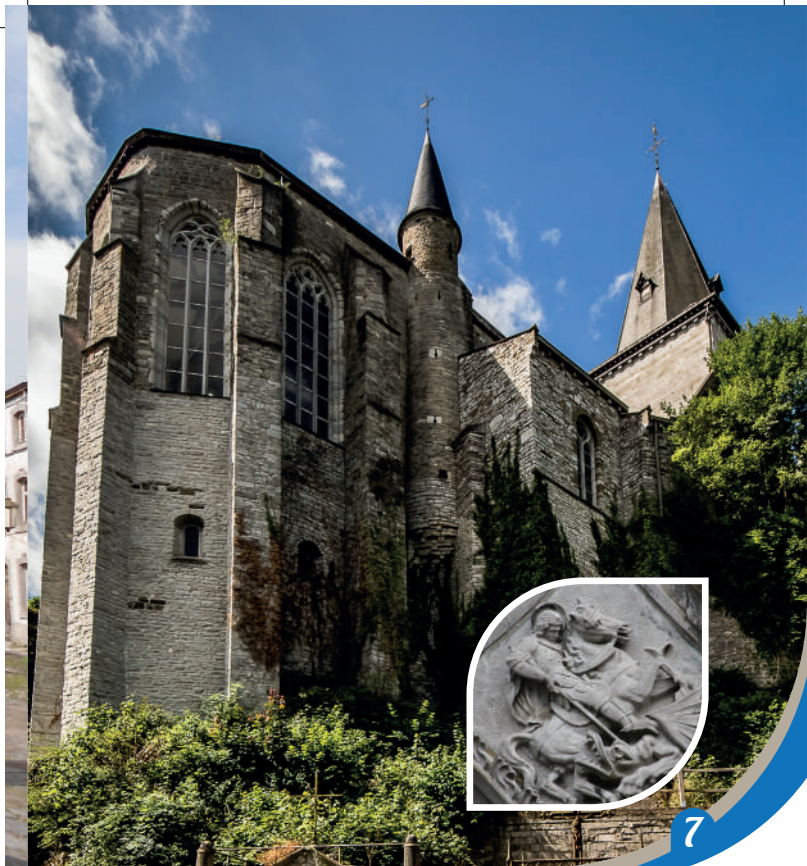
De Mariapomp

Hier stond ooit het voormalige stadhuis. Het werd al vermeld in 1446. Het werd vaak 'hal' maar ook 'schepenhuis' genoemd.

Het stadhuis werd gedeeltelijk verwoest door een brand in 1533 en later volledig vernield tijdens het Franse beleg in 1675.

De stenen pomp, met daarop het Mariabeeld, haalt zijn water nog altijd uit de oude put van het stadhuis.

Het huidige standbeeld werd beeldhouwd door Joseph Gérard uit Polleur en werd geïnstalleerd op 29 mei 1960. Het verving het vroegere gietijzeren beeld van de Luikse beeldhouwer De Tombay. Dat beeld werd in 1875 geplaatst als dankbetuiging van de Limburgers aan Maria, die hen had behoed voor de zware cholera-epidemie van 1866, terwijl een groot aantal inwoners van de benedenstad eraan was gestorven.

Sint-Joriskerk

De kerk, die een voormalige kasteelkapel uit de 12e eeuw vervangt, staat met haar indrukwekkende, lange gotische schip op de oostelijke stadsmuur. Het gebouw veranderde naarmate de strategische rol van Limburg toenam. Het werd in de loop der eeuwen uitgebreid en gewijzigd, maar werd beschadigd door de talrijke belegeringen en door de brand van 1834.

De monumentale toren, gebouwd rond 1301, werd aan het eind van de 19e eeuw bedekt met een kalkstenen bekleding. Het gotische portaal bestaat uit een dubbele doorgang met spitsbogen. In het midden is een knielende figuur te zien en Sint-Joris die de draak verslaat. De beschermde kerk bevat een gotische crypte uit de 15e eeuw, een monumentaal stenen tabernakel uit 1520 en een doopvont uit de 16e eeuw. Onder de vloer is het een heus kerkhof, want er liggen meer dan 295 mensen begraven. Talrijke grafstenen van notabelen en geestelijken zijn binnen en buiten langs de zuidgevel nog zichtbaar.

8

De provoostdeur en de grafsteen

In de hoge buitenmuur van de tuin naast de kerk zit een oude deur. Hier stond vroeger het provoosthuis. Op de gewelfde bovendorpel is het opschrift 'DOMINUS – PROVIDEBIT' te zien aan weerszijden van het wapen van de familie de Amézaga. De uit Spanje afkomstige Mathias de Amézaga werd in 1615 in Aken geboren en stierf in 1666. Hij was provoost in Limburg in 1652.

8' Op de noordgevel van huis nummer 15 aan het Sint-Jorisplein bevindt zich een oude grafsteen met een Nederlands opschrift. Het is de grafsteen van Anne de Hack, dochter van Antoine de Hack, burgemeester van Limburg. Ze was gehuwd met Willem van Gallen, commissaris bevoegd voor proviand en munitie voor de Staten-Generaal, en overleed in Limburg in 1635.

Ernaast staat een voormalige omheinde waterput.

De uitkijkpost met de linde

Na de Mariapomp versmalt de hoofdstraat en loopt af naar de grote lindeboom bij de benedenpoort.

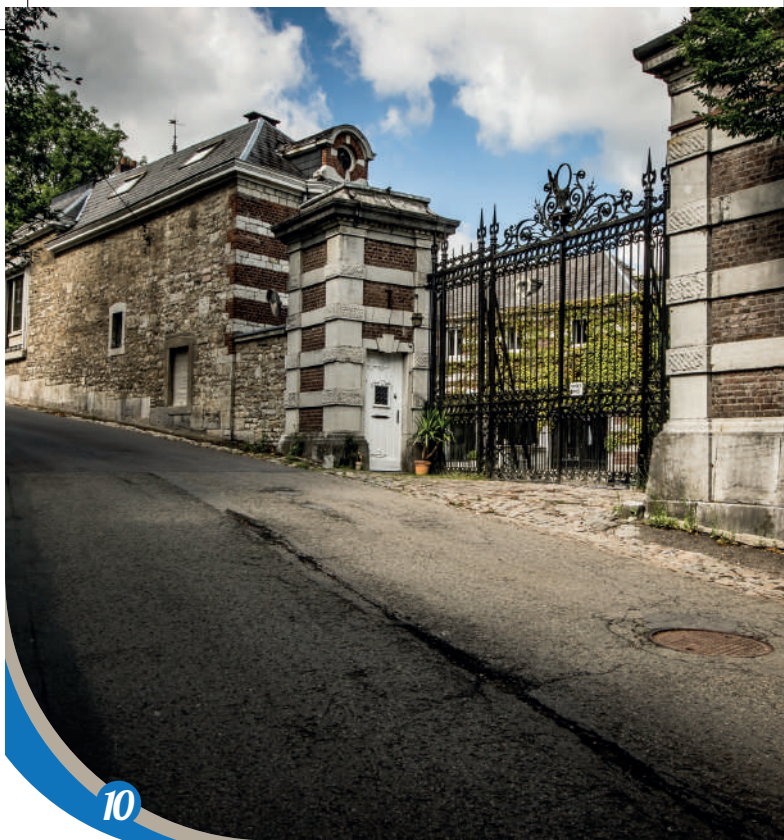
Schilderachtige gebouwen vormen het decor van deze ongelijk geplaveide straat.

De grote lindeboom werd geplant in 1713 en heeft vele historische gebeurtenissen meegemaakt. Vanaf deze plek kun je het park van de familie Favart overzien (daarvoor was het van Guy de Potter) en kun je je het vroegere feodale kasteel voorstellen.

Onder deze uitkijkpost zie je de ingang van een voormalige kazemat.

Om bij deze 'gevangenis' te komen, moet je heel voorzichtig de 'witte stenen' afdalen, want de helling is behoorlijk steil.

10

Het feodale kasteel

Het feodale kasteel, gebouwd door Waleran, hertog van Limburg, was waarschijnlijk al zwaar versterkt aangezien het in het jaar 1101 meer dan een maand lang weerstand bood aan het leger van Hendrik IV, keizer van het Heilige Roomse Rijk, die het kwam belegeren.

Het kasteel van Limburg lag op het meest noordelijke punt van de versterkte stad, op meer dan 80 meter boven het Vesderdal en Dolhain. Het torende over de hele omgeving uit en was het steunpunt van de vesting. Op de hoeken van het kasteel stonden vijf grote torens.

In 1504 werd het kasteel door een hevige brand bijna volledig verwoest. Het werd herbouwd van 1519 tot 1530. Het verdedigingssysteem werd gewijzigd dankzij de vooruitgang op het gebied van vestingwerken en artillerie.

De door opeenvolgende belegeringen opeengestapelde puinen verminderden alsmaar meer het belang van het kasteel voor de verdediging van de vesting.

Enkele belegeraars:

1578: Alexander Farnese voerde het bevel over het Spaanse leger

1632: Nederlandse troepen

1635: Opnieuw de Spanjaarden

1675: Het leger van Lodewijk XIV. Voor hij het kasteel weer aan de Spanjaarden overdroeg, liet Lodewijk XIV de oude stad ondermijnen en vernietigen.

1703: Het Engelse en Nederlandse leger onder leiding van de hertog van Marlborough

1715: Karel VI, keizer van Oostenrijk

Gedurende deze eeuw bleef het kasteel in puin en werd het alleen gebruikt als locatie voor enkele verdedigingsbatterijen. De vesting werd in 1781 definitief buiten gebruik gesteld.

In 1783 werd het terrein met ruïnes van het voormalige kasteel aangekocht door J. J. Ernst, schepen van het hooggerechtshof.

In de 19e eeuw werd Julien d'Andrimont eigenaar en liet een romantisch kasteeltje bouwen, dat helaas op 28 augustus 1914 door het Duitse leger werd verwoest. Alleen de gebouwen links van de poort bleven gespaard.

Na de oorlog ging de eigendom over naar de architect Jean Lejaer, die een pergola installeerde op de plaats van het in brand gestoken kasteel. Notaris Guy de Potter werd later eigenaar. Hij liet de verschillende gebouwen restaureren en het park aanleggen.

Limburg 1632

De benedenpoort

Vanaf de 15e eeuw bestond deze ingang uit twee torens die door een houten constructie met elkaar waren verbonden. Een gracht en een ophaalbrug versterkten het verdedigingssysteem. Volgens het in 1745 door de militaire ingenieur Franque opgestelde plan moest men nog door 2 poorten, bediend door een bastion, om de stad binnen te komen.

De prachtige maquette, die in 1978 door de toeristische dienst werd aangekocht en die wordt tentoongesteld in de Arvo, geeft een nauwkeurig beeld van de plaatsgesteldheid in 1632.

Het oude kerkhof werd in 1784 aangelegd. Een bezoek is de moeite waard, niet het minst door de graven van vroegere burgemeesters en notabelen van de stad.

De westelijke wallen

Naast de bijgebouwen van het kasteel, ter hoogte van een van de grote bakstenen torens, bereik je via enkele treden van een oude trap de voormalige stadswallen.

In de 11e eeuw was het stadje volledig omringd door muren om alle inwoners te beschermen tegen indringers. De schildwachten konden de omgeving in het oog houden vanaf een 5 tot 6 meter brede weergang. De mortieren en houwitsers die langs de wallen stonden opgesteld, bestreken met gemak de hele vallei.

Allereerst komen we langs het gedenkteken van de Mensenrechtenroute. In 1989 bedacht de vzw Congrès de Polleur deze 'route', die bestaat uit 17 gedenktekens die elk een artikel uit de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens uit 1789 bevatten. Het teken in Limburg draagt geen nummer omdat het buiten de grenzen van het markgraafschap Franchimont staat.

Twee lindebomen rondom een kruis

Deze twee lindebomen werden geplant op de westelijke wallen. Ze worden de Bragardbomen genoemd, naar de man die ze waarschijnlijk heeft geplant en die het huis en de nabijgelegen tuin bezat.

Dicht bij deze plek vond de jaarlijkse varkensmarkt plaats.

Van hieruit kun je het Sint-Jorisplein op twee manieren bereiken:

- Je kunt links het straatje nemen dat langs de voormalige Herberg van de Gouden Ster, die al in 1639 werd genoemd, loopt. Dat komt uit bij de Arvo.
- Je kunt ook rechts het straatje nemen dat heel smal wordt en vervolgens op het Sint-Jorisplein uitloopt. Dat is het Cardonsteegje.

Aan het begin van de 18e eeuw gaf generaal-baron de Rechteren de burgerij opdracht een groot aantal lindebomen in de stad en op de stadswallen te planten.